

YHTEENVETO

Suunnittelualan nimi, sijainti ja pinta-ala

Hossan kansallispuisto Suomussalmen ja Taivalkosken kuntien sekä Kuusamon kaupungin alueella Kainuussa ja Pohjois-Pohjanmaalla, 11091 ha, josta 12% on vettä.

I Nykytilan kuvaus

Suunnittelualan yleiskuvaus

Hossan suunnittelualue käsittää Hossan kansallispuiston. Kansallispuisto perustettiin Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhluvuoden kansallispuistoksi lailla Hossan kansallispuistosta (296/2017). Hossan suunnittelualueeseen sisältyy Hossan Natura 2000-alueesta 87 % ja Moilasenvaaran Natura-alue kokonaan. Lisäksi alueeseen kuuluu kansallispuistoon liitetty Romeikonvaaran alue, joka on entistä talousmetsää. Suunnittelualue sijaitsee pääosin Kainuun maakunnassa Suomussalmen kunnan pohjoisosassa. Osa alueesta on Pohjois-Pohjanmaan puolella Kuusamon ja Taivalkosken alueella. Hossan Natura-alueeseen sisältyy rantojen suojeluohjelmakohde (Hossan järvet), josta pääosa Suomussalmen kunnan puolella. Suunnittelualue on valtion omistuksessa.

Hossan luontoa kuvaavat parhaiten mäntyvaltaiset kankaat ja harjut, vesien rikkaus, karuus ja kirkkaus. Moilasenvaaran Natura-alueella on enemmän kuusivaltaisia metsiä ja korpia kuin Hossan Natura-alueella. Alueen vanhoja käyttömuotoja ovat eränkäynti ja poronhoito, mistä kertovat alueen vanhat rakenteet ja niiden jäänteet. Värikallion kalliomaalaukset ovat yksi Hossan tunnetuimmista käyntikohteista. Vesistöt kattavat 12% suunnittelualueen pinta-alasta. Alueella on runsaasti järviä, lampia, pieniä jokia, puroja, lähteitä ja lähdesoita. Harjualueelle tyypillisesti retkeilyalueen järvet ovat suurelta osin karuja kirkasvetisiä järviä; Moilasenvaaralla esiintyy humusjärviä.

Perustamistarkoitukset

Suunnittelualueen Natura-alueiden toteutustapa on ulkoilu- ja vesilaki, Kuusamon ja Taivalkosken puolella luonnonsuojelulaki ja vesilaki. Suurin osa Natura-alueista (93 %) on toteutettu kansallispuistona. Alueen päätarkoitukset on ihmisen ja luonnon pitkäaikaisesta ja yhä jatkuvasta rinnakkaiselosta kertovan harju-, vaara- ja pienvesiluonnon eliöstön, geologisten ominaispiirteiden ja maiseman sekä siihen kuuluvien kulttuuristen kerrostumien suojeleminen ja hoito sekä yleinen virkistys- ja retkeilykäyttö ja luonnonharrastus.

Geologia

Hossan kallioperä on hyvin vanhaa, n. 2500-3100 miljoonaa vuotta sitten syntyneitä arkeeista peruskalliota. Hossan kallioperässä on murroslaaksoja ja siirroksia, jotka ovat syntyneet jo ennen jääkautta. Kansallispuiston pohjoisosassa oleva Somerjärvi ja sen pohjoispuolella sijaitseva Julma-Ölkyn rotkojärvi ovat muodostuneet samaan kalliomurtumalinjaan. Suurin osa kansallispuistosta on 215–250 metriä merenpinnan yläpuolella. Korkein kohta Mieskallionvaara on 299 metriä merenpinnan yläpuolella. Harjut muodostavat merkittävän osan kansallispuiston alasta. Harjualueen maa-aines on lajittunutta hiekkaa ja soraa. Suurin ja korkein harjujakso alkaa Ala-Ölkyn eteläpäästä ja jatkuu Laukkujärven, Hakoharjun ja Huosiharjun kautta kaakkoon.

Natura 2000-luontotyytit

Alue on Natura-alueverkostossa valtakunnallisesti merkittävä erityisesti karujen mäntyvaltaisten luonnonmetsien sekä sisävesien luontotyyppien suojelun kannalta. Alueella esiintyy merkittävästi myös harjumetsiä, aapasoiita ja puustoisia soita sekä lähteitä ja lähdesoita. Alueella esiintyvistä silikaattikallioista Julma-Ölkyn kalliorotko on luokiteltu luonnon- ja maisemansuojelun kannalta valtakunnallisesti arvokkaaksi kalliialueeksi.

Lajit

Suunnittelualueella tehtyjen kattavien kääväkasselvitysten perusteella Hossan kansallispuistolla on huomattava merkitys vanhojen mänty- ja kuusivaltaisten metsien lahojajienilajiston suojelun kannalta (12). Suunnittelualueelta on havaittu yhteensä 12 uhanalaiseksi ja 23 silmälläpidettäväksi luokiteltua kääväkäslajia.

Kansallispuiston alueella on tiedossa yksi liito-oravan reviiri.

Lintulaskennoissa suunnittelualueelta on havaittu 61 lintulajia; näistä kahdeksan uhanalaiseksi ja seitsemän silmälläpidettäväksi luokiteltua lajia. Yli 90% laskennoissa havaituista linnuista oli metsälajeja. Suunnittelualueella on merkitystä vanhan metsän lintulajien sekä petolintujen suojelun kannalta.

Suunnittelualueen lajistoon sisältyy useita erityisesti suojeltavia lajeja; kolme kääpäälajia, yksi jäkälälaji sekä kaksi lintulajia.

Suunnittelualueella huonosti tunnettuja eliöryhmiä, joiden suojelun kannalta Hossan kansallispuisto voi olla merkittävä alue, ovat mm. vanhojen metsien hyönteislajisto sekä pohjaeläinlajisto.

Kulttuuriperintö

Hossan alueella on rikas kulttuuriperintö. Asutusta alueella on ollut jo 6000 vuotta sitten. Hossa on ollut tärkeä nautinta- ja riistanpyyntialue. Alueella on paljon vesistöjä, jotka ovat olleet vilkkaassa käytössä idän ja lännen, Suomen ja Venäjän välillä. Rikas historia on tuottanut kansallisestikin merkittävää kulttuuriperintöä, lippulaivana Hossan Värrikallio, joka on maalattu kivikaudella, noin 4000 - 4500 vuotta sitten. Rakennuksista arvokkain on Lounatkosken vuonna 1950 rakennettu uittokämpä. Hossan kansallispuiston alueelta on inventoitu myös vedenalaista kulttuuriperintöä, löytöinä erityisesti 1800-luvun alkuun ajoittuvat kalastusrakenteet ja ruuhin jäänteet. Inventointi osoittaa veden ja vesillä liikkumisen merkityksen alueella.

Retkeily, luontomatkailu ja opastusviestintä

Hossan kansallispuiston alue on vakiintunut, kävijämäärillä mitaten Kainuun suosituin luontoharrastus- ja virkistysmahdollisuuksia tarjoava kohde. Hossan retkeilyalue perustettiin vuonna 1979 ulkoilulain nojalla ja siitä lähtien aluetta on kehitetty pitkäjänteisesti luontoharrastajien käyttöön. Vuonna 2017 Hossasta tuli Suomi 100 -juhlavuoden kansallispuisto. Kansallispuistostatus on tuonut alueelle runsaasti näkyvyyttä ja sen käyntimäärät nousivat yli 100 000 käyntiin eli kaksinkertaistuivat avajaisvuonna verrattuna retkeilyalueen edellisen vuoden käyntimäärään. Hossan vetovoima on alueen kauniissa maisemissa, luonnonrauhassa, monipuolisissa harrastusmahdollisuuksissa, hyvissä maasto- ja muissa palveluissa sekä mielenkiintoisessa historiassa. Yleistä kävijätyytyväisyyttä mittaavan indeksin arvo oli 4,22 (asteikko 1-5) vuoden 2018 kävijätutkimuksessa.

Palvelut kävijöille tuotetaan Metsähallituksen Luontopalvelujen ja luontokeskuksen sopimusyrittäjien ja lähiympäristön yrittäjien voimin. Kansallispuiston aluetta käyttää yritystoiminnassaan yhteistyösopimuksen nojalla noin 35 yritystä, vuosittain vaihdellen. Heidän tyytyväisyytensä palveluihin on luokkaa 3,77 (asteikko 1-5).

Luontokeskus on yrittäjävetoinen ja myös retkeilyopastus ostetaan. Alueen markkinointia tehdään yhdessä alueen yrittäjien ja heidän yhdistyksensä kanssa. Kansallispuisto näkyy yhteistyötahojen viestinnässä hyvin.

Hossa on viime vuosina saanut huomattavia kansallisia ja alueellisia tunnustuksia: Vuoden Retkikohde – äänestyksen voitto 2011, Made in Kainuu –tunnustuspalkinto 2014 ja Vuoden kaunein luontokohde – yleisöäänestyksen voitto (Ylen järjestämä nettikisa) 2014. Hossan kansallispuisto sai runsaasti kotimaista ja kansainvälistä mediahuomiota kansallispuiston avaamisen yhteydessä vuonna 2017.

Erätalous

Hossan kansallispuistossa on suomussalmelaisilla, taivalkoskelaisilla ja kuusamolaisilla oikeus metsästä koti-kunnassaan kansallispuiston alueella. Kansallispuiston alue ei kuulu Metsähallituksen pienriistan lupametsästys-alueisiin. Hossa-Irnin paliskunnan osakkailla sekä Suomen riistakeskuksen tähän tarkoitukseen erikseen nimeämällä henkilöillä on kotikunnasta riippumatta oikeus luonnonsuojelulain 15 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuun riistaeläinlajien yksilöiden luvanvaraiseen poistamiseen. Kuusamon yhteismetsän osakaskunnalla on oikeus metsästä hirveä Kuusamon kunnassa sijaitsevilla kansallispuistoon kuuluvilla alueilla. Lisäksi hirveä saavat metsästä jäsenet sellaisissa metsästysyhdistyksissä, joiden metsästysalueet rajautuvat kansallispuistoon ja jotka ovat olleet rekisteröityneinä perustamislain tullessa voimaan.

Kalaston ja kalastuksen näkökulmasta Hossan vedet tarjoavat useille kalalajeille poikkeuksellisen hyvät elin- ja kasvuolosuhteet. Merkittävin vesistöjen luonnontilaa heikentävä tekijä on ollut alueen virtavesien uittoperkaus. Kalataloudellisesti mielenkiintoisista lajeista alueella on luontaisesti lisääntyvät ja elinvoimaiset ahven-, muikku-, hauki- ja siikakannat. Yleiskalastusoikeuksin tapahtuva onkiminen, pilkkiminen ja kalastaminen kalastonhoitomaksun viehekalastusoikeudella on pääosin sallittu puiston järvi- ja lampivesillä. Metsähallituksen vapalupa "5502 Hossa" vaaditaan kalastettaessa vieheellä Kirkasvetisessä, Pitkä-Hoilua - Kokalmuksessa, Iso-, Keski-, Ala- ja Umpi-Valkeaisessa sekä kansallispuiston virtavesissä. Vapaa-ajan pyydyskalastusta seisovilla pyydyksillä voi harjoittaa Metsähallituksen pyydyskalastusluvalla Suomussalmi 5001. Pyydyslupavesiksi on kansallispuistosta annettu laissa määritelty Iso- ja Pikku-Kukkuri, Iso Syrjäjärvi, Aittojärvi, Talasjärvi, Puukkojärvi, Syvä Suottajärvi, Matala Suottajärvi ja Saari-Hoilua.

Nuotanveto on lain mukaan sallittu Aittojärvessä kalaston hoitamiseksi ja pyyntitavan esittelemiseksi yleisölle. Nuotanvetoon tarvitaan Metsähallituksen lupa.

Hossa on Kainuun suosituin Metsähallituksen virkistyskalastuskohde sekä myös valtakunnallisesti merkittävä kalastuskohde. Pyydyskalastuksella on paikallista merkitystä lähinnä alueen asukkaille.

Muu käyttö

Suunnittelualueeseen ei kohdistu tällä hetkellä merkittäviä rasitteita. Alueella on useita käyttöoikeus- ja vuokrasopimuksia. Marjastus ja sienestys on sallittua jokamiehenoikeudella. Polttopuiden ja maa-ainesten otto sekä jäkälän ja varpujen kerääminen on kielletty.

Kansallispuisto on kokonaisuudessaan poronhoitoalueella ja sijoittuu Hossa-Irnin paliskunnan alueelle.

II Keskeiset arvot ja uhkat

Hossan kansallispuiston keskeisimmiksi arvoiksi on määritelty:

Luontodirektiivin luontotyypit ja lajit: Hossa on valtakunnallisesti merkittävä ja Kainuun oloihin huomattavan laaja-alainen *luonnonmetsä*alue. *Pienvesien luontotyypit* muodostavat Natura-verkostossa maa- ja valtakunnallisesti merkittävän kokonaisuuden. *Harjumetsät:* suunnittelualueen läpäisee laaja saumamuodostuma, johon kuuluu harjuseläniteitä ja deltamaisia hiekkakankaita. *Suoluontotyyppien* osalta kansallispuiston pinta-alasta noin viidennes on *aapasöitä* ja *puustoisia söitä*, jotka luonnontilaltaan edustavina täydentävät omalta osaltaan Kainuun soidensuojeluverkostoa. *Lähteiden, lähdesoiden ja lähdevaikutteisten suotyyppien* osuus on huomattava, ja suunnittelualue muodostaa Natura-verkostossa valtakunnallisesti merkittävän alueen lähteiden ja lähdesoiden suojelun kannalta.

Uhanalaiset eläin- ja kasvilajit: Suunnittelualueella tehtyjen kattavien kääväkässelvitysten perusteella Hossan kansallispuistolla on huomattava merkitys vanhojen mänty- ja kuusivaltaisten metsien lahottajasienilajiston suojelun kannalta. Suunnittelualueelta on havaittu yhteensä 12 uhanalaiseksi ja 23 silmälläpidettäväksi luokiteltua kääväkäsälajia. Kansallispuiston alueella on tiedossa yksi asuttu liito-oravan reviiiri. Lintulaskennoissa suunnittelualueelta on havaittu 61 lintulajia; näistä kahdeksan uhanalaiseksi ja seitsemän silmälläpidettäväksi luokiteltua lajia. Suunnittelualueella on merkitystä vanhan metsän lintulajien sekä petolintujen suojelun kannalta. Suunnittelualueen lajistoon sisältyy useita erityisesti suojeltavia lajeja; kolme kääpäälajia, yksi jäkäälajia ja kaksi lintulajia.

Suunnittelualueella huonosti tunnettuja eliöryhmiä, joiden suojelun kannalta Hossan kansallispuisto voi olla merkittävä alue, ovat mm. vanhojen metsien hyönteislajisto sekä pohjaeläinlajisto.

Luonnon- ja kulttuurimaisemat: Hossan maisemat liittyvät hyvin olennaisesti kaikkeen retkeily- ja virkistystoimintaan. Hossassa on nähtävissä menneiden metsäpalojen luoma vaihtelu metsien ikärakenteeseen sekä metsikkö- että maisematasolla. Hossan maisemahistoriassa näkyy ihmisen ja luonnon pitkäaikainen vuorovaikutus, mikä ilmenee muun muassa kolopuina, tervahautoina ja poronhoidon jäänteinä. Julma-Ölkyn kalliorotko on suosittu luonnonnähtävyys, joka on luokiteltu luonnon- ja maisemansuojelun kannalta valtakunnallisesti arvokkaaksi kallioalueeksi.

Rakennettu kulttuuriympäristö: Hossan alueella on asuttu jo kivikauden ajalla. Vanhimpia merkkejä ihmistoinnasta alueella on Mykräniemen kivikautinen asuinpaikka, joka ajoittuu noin ajalle 6000 eaa; tunnetuin merkki ihmisasuksesta lienee Värikallio (noin 2500-2000 eaa). Erityisen paljon jäänteitä on uudemman ajan maankäytöstä, kuten tervahaudat, poronhoitoon liittyvät rakenteet sekä uittoon ja metsätalouteen liittyvät rakennukset ja rakenteet. Hossasta on löytynyt vedenalaisessa inventoinnissa 1800-luvun alun kalastusrakennelmia.

Matkailun yritystoiminta: Hossassa toimii ympärivuotisesti niin kotimaisia kuin kansainvälisiäkin matkailuyrittäjiä. Kesän asiakaskunta on pääasiassa kotimaista, mutta talvella kansainvälisillä matkailijoilla on merkittävä osuus. Yritykset tarjoavat majoitus-, ravintola- ja ohjelmapalveluita sekä välinevuokrausta. Kansallispuiston reiteillä, kämpillä ja palveluvarustuksella on tärkeä merkitys yritystoiminnalle ympärivuotisesti.

Luonnon ja kulttuurikohteiden virkistyskäyttö: Kansallispuisto on tärkeä virkistys- ja luontomatkailukohde niin paikallisille asukkaille kuin koti- ja ulkomaisille matkailijoille. Retkeilijöiden ja maastopyöräilijöiden käynnit kasvovat merkittävästi kansallispuiston perustamisen myötä. Esteettömyys on merkittävä osa Hossan retkeilypalveluita. Kansallispuisto tuo elinvoimaa koko paikallisyhteisölle.

Erätalous: Hossan kansallispuiston alueella eränkävynillä on pitkät perinteet. Nykyistä metsästyskäytäntöä ohjaavat perustamislakiin kirjatut säännöt. Hossa on suosittu kalastuskohde, jossa pinta-alaan suhteutettuna on erittäin monipuoliset mahdollisuudet viehekalastukseen. Osassa kansallispuiston vesiä on myös pyydyskalastus sallittu.

Poronhoito: Alue on tärkeää Hossa-Irnin paliskunnan porojen laidunnusalueetta.

Merkittävimmät keskeisiin arvoihin kohdistuvat uhkatekijät tunnistettiin. Luontoarvoja ovat heikentäneet aiemmat metsätaloustoimet. Metsien hakkuut ja ojitukset ovat heikentäneet luontotyyppien ja lajien (luonnonmetsät, vanhan metsän lajisto, suot) edustavuutta ja alentaneet niiden määrää. Aiemmat metsien käsittelyt näkyvät myös maisemassa. Pienvesien/virtavesien luonnontilaa ovat heikentäneet virtavesien uittoperkaukset. Resurssien puute voi näkyä kohteiden hoitamattomuutena, kohteiden kunnossa, ympäristön siisteydessä, kulumisena ja puutteellisena markkinointina. Kalanistutusten huolellisella suunnittelulla ja toteutuksella estetään kalatautien leviäminen ja perinnöllisen aineksen sekoittuminen.

III Tavoitteenasettelu

Suunnitelman päämäärät

Luontotyyppien ja lajien suojelun suotuisan tason turvaaminen:

Luonnonmetsien pinta-ala säilyy ja edustavuus paranee. Lajeille soveliaiden luonnonmetsien pinta-ala säilyy. Elinympäristöjen laatu kohenee pitkällä aikajänteellä (lahopuuatkumon parantuminen). Inventoinneilla saadaan tietoa vesistöjen pohjaeläinlajistosta ja vanhan metsän hyönteislajistosta.

Arvokkaiden kulttuuriperintökohteiden säilyminen:

Kohteita hoidetaan alueen kulttuuri- ja maisema-arvot säilyttäen.

Hossan kansallispuiston matkailu ja virkistyskäyttö on kestävää:

Alueelle sijoittuvia uusia luontoaktiviteetteja, kuten muutakin matkailun yritystoimintaa, ohjataan sopimuksin kestävän luontomatkailun periaatteiden mukaisesti. Yhteistyö yrittäjien ja heidän yhdistystensä välillä jatkuu tiiviinä. Huolehdimme osaltamme Hossan alueen vetovoimaisuudesta ja matkailupalvelujen kehittymisestä siellä. Kalakannat säilyvät elinvoimaisina ja kalastuksellisesti kiinnostavina.

Hossan matkailullinen vetovoima kasvaa ja sen matkailukäytön tuottamat paikallistaloudelliset vaikutukset sekä kansallispuiston kävijöilleen tuottamat terveyshyödyt kasvavat:

Tärkein vetovoimatekijä eli kauniit maisemat ja luonnon kokemisen mahdollisuus säilyvät. Huolehditaan siitä, että kauniit harju-vesistömaisemat ovat tulevaisuudessakin kävijöiden nautittavissa. Pidetään huolta riittävästä huollon ja ylläpidon resursseista. Palvelurakenteiden määrä ja laatu mitoitetaan kysynnän mukaan. Esteetöntä luontomatkailua edistetään. Kotimaisten ja kansainvälisten asiakkaiden tarpeisiin vastataan. Markkinoinnilla ja viestinnällä tuetaan Hossan profiilia ja vahvistetaan sen vetovoimaa luontoaktiviteettikohteena.

Vyöhykejaon keskeiset ratkaisut

Hossan suunnittelualueelle on määritetty yleisökäytön ohjaamiseksi kaksi vyöhykettä: retkeily- ja luontomatkailuvyöhyke sekä syrjävyöhyke. Retkeily- ja luontomatkailuvyöhykkeen pinta-ala on 4624 hehtaaria, mikä on 42 % suunnittelualueen pinta-alasta. Vyöhyke käsittää kansallispuiston itäosan. Lähes kaikki suunnittelualueen palveluvarustus on tällä vyöhykkeellä. Uudet aktiviteetit ohjataan tälle vyöhykkeelle. Uusia reittejä voidaan linjata. Käyttöä ohjataan järjestyssäännöllä.

Syrjävyöhykkeen pinta-ala on 6467 hehtaaria, mikä on 58 % suunnittelualueesta. Vyöhykkeeseen kuuluu kansallispuiston länsiosa. Vyöhyke säilytetään rauhallisena ja erämaisena. Vyöhykkeelle ei pääsääntöisesti rakenneta uusia palvelurakenteita, mutta yhdysreitit ovat mahdollisia. Olemassa olevat rakenteet pidetään kunnossa. Syrjävyöhykkeelle voidaan ohjata matkailun ohjelmalvelutoimintaa. Käyttöä ohjataan järjestyssäännöllä.

IV Toteutus ja toimenpiteet

Asetettuihin päämääriin ja kehittämiskohteisiin pyritään suunnitelmaan kirjatulla toimenpiteillä.

Suoluntuotyyppien luonnontilaa parannetaan ojitettuja soita ennallistamalla. Luonnonmetsien rakenteellista monimuotoisuutta lisätään metsien ennallistamispoltoilla. Virtavesiä kunnostetaan kunnostustarveselvityksen perusteella. Ennallistamistoimilla parannetaan myös luonnonmetsä- ja virtavesilajiston elinolosuhteita. Inventoinneilla saadaan lisää tietoa vesistöjen pohjaeläinlajistosta ja vanhojen metsien hyönteislajistosta.

Valtakunnallisesti valittuja kulttuuriperintö-, arkeologisia ja muinaismuistokohteita (ROTI) huolletaan ja seurataan säännöllisesti; mahdollisesti valitaan muitakin reittien varsilla olevia arvokkaita kohteita. Korjausmenetelmissä käytetään perinteisiä menetelmiä ja rakennustekniikoita.

Palveluvarustuksen laatu pidetään hyvänä ja kysyntää vastaavana. Tarpeen mukaan reittejä kestäväidään ja linjataan uudelleen esim. kulumisen ehkäisemiseksi. Palveluvarustuksen määrää voidaan sopeuttaa käytön mukaan. Käyntimäärien kasvaessa suosituimmilla kohteilla tarvitaan mm. uusia käymälöitä ja suurempia parkkipaikkoja. Ölökyntä ylitys -päiväreitille rakennetaan taukopaikka. Julma-Ölkylle rakennetaan uusi parkkipaikka. Kansallispuistossa sijaitsevia vuokrakämppejä kunnostetaan tarpeen mukaan. Kansallispuiston reitistöä kehitetään tulevaisuudessa käyttäjien tarpeet ja suojeluarvot huomioiden. Omatoimisia ja ohjattuja talviaktiviteetteja varten ylläpidetään monikäyttöreittejä (esim. Värikallion ja Julma-Ölkyn alueella), joilla pyritään yhdistämään useampia eri aktiviteetteja samalle reitille. Myös muiden tahojen ylläpitämien koneellisesti hoidettujen hiihtolatujen ja muiden talvireittien sijainti puiston alueella on mahdollista sopimuksen mukaan. Maastopyöräilyreitistön vetovoimaisuutta kehitetään tarvittaessa. Melojat huomioidaan mm. laitureita, rantautumispaikkoja ja muita tarvittavia rakenteita kehittämällä. Esteettömistä palveluista luodaan yhdessä sidosryhmien kanssa toimiva kokonaisuus, joka vahvistaa puiston vetovoimaisuutta esteettömänä kohteena.

Yhteistyö matkailuyritysten, matkailuyhdistysten ja muiden sidosryhmien kanssa on aktiivista.

Opastusaineisto (kartat, esitteet, luontoon.fi, eräluvut.fi) pidetään ajan tasalla ja asiakkaiden saatavana. Hossan luontokeskus pidetään houkuttelevana käyntikohteena ja Metsähallituksen palvelupisteenä, joka tarjoaa tietoa Hossan reiteistä ja palveluista.

Metsästyskäytäntö jatkuu perustamislain määräämien säännösten mukaisesti. Riistanhoitotöitä ei alueella suorite-

ta. Kalastusjärjestelyt tehdään perustamislain mukaisesti. Yleiskalastusoikeuksia rajoitetaan Umpi- ja Iso-Valkeaisella. Taimenen ja harjuksen poikasia istutetaan Umpi- ja Iso-Valkeaisen järviin. Lupakalastusvesien kalastussääntöjä voidaan tarvittaessa muuttaa, jos kalaston tai kalastuksen kehittyminen sitä edellyttää. Lipposen-salmen kalaeste poistetaan. Metsästystä ja kalastusta sekä maastoliikennettä valvotaan osana alueen erävalvontaa.

Poronhoitoon liittyvistä aitapaikoista tehdään paliskunnan kanssa sopimukset. Talviruokintapaikat sovitaan paliskunnan kanssa. Ruokintapaikat on siivottava keväällä vuosittain. Uusista reittisuunnitelmista ja toiminnoista neuvotellaan paliskuntien kanssa ennen toimenpiteiden toteuttamista.

Moottorikelkkauran kulku kansallispuiston alueella otetaan tarkastettavaksi. Maastoliikenne on kielletty ilman Metsähallituksen lupaa. Luontomatkailun huoltoajo sovitaan yrittäjien kanssa erikseen. Urien ulkopuolelle voidaan myöntää lupia maastoliikenneperiaatteiden ja – ohjeistuksen mukaisesti.

Kansallispuiston alueella hoidon ja käytön kannalta tarpeettomia teitä ei enää kunnosteta, osa niistä katkaistaan sekä osalla sallitaan vain Metsähallituksen oma huoltoliikenne. Pysäköintialueiden määrää tarkastellaan käytön ja tarpeen mukaan. Asuntovaunujen ja -autojen pysäköinti sallitaan vain niille osoitetuilla paikoilla.

Maastopyöräily on sallittu vain sitä varten osoitetuilla reiteillä, samoin ratsastus. Koira- ja porovaljakoille osoitetaan urat valjakkoajoihin. Kiipeily on kansallispuistossa sallittu jokamiehenoikeudella. Mikäli kiipeily edellyttää pysyvien pulttien tai vastaavien kiinnikkeiden asentamista, tarvitaan siihen lupa. Jokamiehenoikeudella tapahtuva kiipeily ei myöskään oikeuta poistamaan tai vahingoittamaan kallioilta sammalta, jäkälää tai muuta kasvillisuutta. Leiriytyminen on sallittua ainoastaan huolletuilla taukopaikoilla. Kansallispuistoon voidaan harkinnan mukaan myöntää lupia erilaisille tapahtumille. Tulenteko on sallittua vain huolletuilla tulentekopaikoilla. Veneiden säilytysseen on oltava lupa. Polttomoottoriveneiden käyttö kielletään kansallispuiston vesissä pl. Perangan reitin Iso- ja Pikku-Kukkurissa. Sähköperämootoreiden käyttö sallitaan. Kansallispuiston huoltotöissä myös polttomoottoriveneen käyttö on sallittua sekä nuottakalastuksen yhteydessä Aittojärvellä.

Ympäristövaikutusten arviointi ja seuranta

Soiden ennallistamisella on edullisia vaikutuksia erityisesti aapasoiden ja puustoisten soiden sekä myös lettojen, lähteiden ja lähdesoiden ja vaihettumis- ja rantasoiden luonnontilaan, kun ojitettujen soiden vesitalous palautuu. Virtavesien kunnostuksella on edullinen vaikutus pikkujokien ja purojen sekä Fennoskandian luonnontilaisten jokireittien luonnontilaan ja lajistoon. Soiden ja virtavesien ennallistamisella voi olla haitallisia vaikutuksia lähinnä virtavesien, mutta myös esimerkiksi karujen kirkasvetisten järvien luonnontilaan, jos toimenpiteistä aiheutuu ravinteiden, kiintoaineiden tai kemikaalien huuhtoutumista. Ennallistamistoimenpiteet suunnitellaan ennallistamishjeita sekä ympäristö- ja laatuksikirjaa noudattaen, jolloin haittavaikutukset saadaan yleensä rajattua vähäisiksi ja lyhytaikaisiksi.

Ennallistamispoltoilla tulee olemaan edullinen vaikutus luonnonmetsien edustavuuteen ja lajistoon. Polttokohteet voivat olla harjumetsiä, jolloin toimenpiteellä lisätään myös harjumetsien rakenteellista edustavuutta. Ennallistamispoltoon valitaan metsätalouskäytössä olleita metsiä tai edustavuudeltaan heikentyneitä luonnonmetsiä. Polttokohteilta tehdään ennen toimenpiteitä lajistoselvitykset, joilla varmistetaan, ettei esim. erityisesti suojeletavia lajiesiintymiä heikennetä tai hävitetä.

Retkeilyyn ja matkailuun liittyvien toimenpiteiden osalta kansallispuiston kasvaneilla kävijämäärillä ja harrastusmuodoilla voi olla haitallista vaikutusta luontoarvoihin esim. suurten petolintujen pesimärauhan tai kulumisherkkien lähteiden tai karujen kallio- ja harjuelinympäristöjen kannalta. Kansallispuiston syrjävyöhykkeen luonnonrauha taataan reittien ja palvelujen sijoittelulla, ja retkeily- ja matkailukäytön vaikutusta suunnittelualueen luonnonarvoihin seurataan LAC-seurantajärjestelmän avulla. Alueen suojelun perusteena olevien luontotyyppien tai niiden lajiston elinolosuhteisiin ei nykyisillä kävijämäärillä ole ennakoitavissa merkittäviä vaikutuksia.

Suunnitelman toteutuksen ja vaikuttavuuden seurannassa käytetään Metsähallituksessa hyväksytyjä mittareita. Luonnon virkistyskäytön ja matkailun kestävyuden arviointiin käytetään LAC-seurantamenetelmää (Limits of Acceptable Change).

Suunnitelman vahvistaminen

Hossan kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman vahvistaa ympäristöministeriö.

Lisätietoa suunnittelusta

Hoito- ja käyttösuunnitelma on kohdealueen maankäytön pitkän aikavälin strateginen suunnitelma ja linjaus. Sen avulla toteutetaan laeissa säädettyjen perustamistavoitteiden lisäksi alueiden hoidolle ja käytölle asetettuja tavoitteita. Suunnitelman avulla sovitaan yhteen luonnonsuojelun, virkistyskäytön ja alueen muun käytön tavoitteet. Suunnitelmakausi on 10-15 vuotta.

Hoito- ja käyttösuunnittelu on Metsähallituksen ja ympäristöhallinnon periaatteiden mukaista osallistavaa suunnittelua. Osallistumistilaisuuksia ja palautemahdollisuuksia järjestetään koko suunnitteluprosessin ajan. Tavoitteena

on saada mahdollisimman paljon tietoa ja näkemyksiä pohjaksi hoidon ja käytön ratkaisuille. Keskustelun avulla pyritään saamaan tavoitteille ja toiminnalle yleinen hyväksyntä sekä luomaan pysyvä yhteistyö ja vuorovaikutus eri toimijoiden kesken.

Hossan kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma on tehty osana Interreg (Pohjoinen Periferia ja Arktis) -rahoitteista ASCENT-hanketta.

